

tantivat.

Ipsò penneditio 1083, que essent en doc. de Tavèrnoles es podria identificar amb el *Coll de Pendis* d'avui, entre Sau i Tavertet (1925); *Ipsò penediç* 1008 i *seram quem dicunt penediç* 1029 tots dos cap a Solsona; i un altre que devia ser entre Llaveneres i Mataró, anomenat un cop *Ipsò penedio* i ben localitzat pel doc. a. 1128, que llegeixo en el *Liber Antiquitatum* (II, 517, f° 176) de la nostra Seu: «in parrochiis Ste. Marie Civitatis Fracte [= 'Alarona, LLURO'] et Sti. Martini et Sti. Andree de Lavandariis --- ab occasu --- in collo de *Pendiz* usque in cacumina montis de Cirera»; El Coll del *Pendis* més cèlebre, com és sabut, és el que franqueja el Pirineu de Bagà a Bellver de Cerdanya. Es tracta, doncs, d'una formació adjectiva molt normal, a base del participi *PENDITUS*, -A (> fr. *pente*): *PENDITICUS*, amb un tractament català de l'encontre consonàntic ND'T, paral·lel al de *venda* *VENEDITA*, *renda*, *tenda*.

Encara que no s'hi documenti a l'Edat Mitjana l'àrea del mot no devia entrar a fons en terres d'oc: d'una banda, fins al provençal rodanès, on el *TdF* el dóna com a adj. («penché, incliné, pendu»); i ens el garanteix com a subst. «lieu en pente, pente» amb cites de dos felibres de Bouches-du-Rhône, i mitjançant la frase marina *calà lou palange en pendis* «entre deux eaux»; i per més que no en tingui a mà notícies llgd. ni gc., donem per segur que es devia haver estès fins al Bearn, car des d'allà hagué de passar al basc on avui *pendiz* és de Guip. i Biscaia en el sentit de «cuesta pendiente», concretant-se en l'acc. «planicie sobre un precipicio» a Izpaster (costa central biscaïna): d'aquí localment 'balcó' i ulteriorment 'glorieta de jardí' a Lezaka, prop de Bera de Bidasoa; l'ús en el Labort el constatem indirectament gràcies al nom de *Pendichénia* («redoute» a Ziburu, P. Raymond, *DictTop. BPy.*, amb el comú sufix *-enea* i *ǝ* diminutiva basca).³ *Pendissal* [D_{Ag}].

De la mateixa base *PENDĪTU* ha de venir el pall. *pendell* 'parrac, tros de roba dolent', Tor de Vall Ferrera, Tavascan, *pendellot* a Àreu (BDC xxiii, 302), que *AlcM* assenyala fins a Àneu, Assua, Sort i, àdhuc més enllà del Montsec, a Barbens. En terres occitanes apareix en variants sufixals poc diverses: bearn. *pendélbes* (Palay), roerg. *pendil* (que deu correspondre a *-ilh* antic) «petit lambeau du fond d'un habit déchiré», «petite chose qui pend» (Vayssier); a Benasc, Ferraz imprimí «*pendaixo* harapo», però amb vocal diferent *espendoixau* «harapiento» («isto mosset va ~», pp. 85, 56), dualitat vocàlica que pot ser indicatiu d'alguna contaminació, com ara la del cast. *andrajo* (i potsers de *penjoll*).

Ara bé el mateix *PENDĪTU*, sense addicions sufixals, es mantingué, en forma mossàrab, a tota la zona des de l'Ebre fins a les serres meridionals valencianes i Eivissa, en una forma que hagué de ser primerament *pento* i després es tornà *péntol*, segons el cas tan freqüent i quasi normal dels mossarabismes (*Pàndols*, *bàndol*, *grançol* = cast. *granizo* MGadea, *T. del Xè* III). Ja apareix en el dicc. de CRos (1764): «de la ropa del uso de vestir, quando está rota de modo que no se

pueden poner remiendos: *Pere va fet péntols* su vestido ya no puede más aguantar, está indecente»; s'ha fet *péntols* «cosa de barro, vidrio u de poca consistència, quebrada en pedazos», «qualquier otra cosa que se hiziere a pedazos: como una embarcación encontrada con otra en el mar o en un peñasco; usado en singular»: «d'allò ja no hi ha *péntol*: no hay rastro, señal ni resquicio» (p. 182); confirmat per Sanelo «*péntols*: pedazos, ja no hi ha *pentols*».

El diccionari Aguiló en dóna una cita en la *Rondalla de Rondalles* valenciana (1776) «no en deixaren *péntol* ni en quedà rastre ningú»; 'rebanada, tajada': «no hi ha un *pentolet* per a Chimo?», *Tabalet y Donsaina* 1877, del *Sueco*. Segons *AlcM* ja apareix a Tortosa, i es pot anar documentant des d'allí fins a l'extrem Sud: en el Maestrat «*espentolar*: fer a *péntols*, a banderes, particularment cosa de roba» (GaGirona): «per a que esta segona Renaixença nostrada no caiga feta a *péntols* pels bàndols de sempre», Nicolau Primitivo GSerrano (*Renaixença i Romanticisme*, p. 15); «fent-se la ròba a *péntols* y les vares com un Sent Llàzer», MGadea (*T. del Xè* II, 24); explicant l'exploració d'una cova: «Els altres dos tingueren que entrar quasi bé nus del tot, per no deixar-nos la roba feta *péntols* en l'arrossegat dels nostres cossos», Jordi Valor i Serra (*La nostra serra de Mariola*, p. 21).

Ja hem vist el verb *espentolar* en el Maestrat; però també segueix fins a l'extrem Migjorn: «els forats qu'és feha en la ròba, pues les sarments li la *espentolaven* qu'era un primor», MGadea (*T. del Xè* III, 43); a Castalla, com a ex. de *rot* 'romput': *rot i espentolat* (EnrValor, c. 1950); a Mondóver «*espentolat*: derrotado», *Canyissaes* (131). I des d'allà passà el mot al murcià *despentolao* adj. «sucio, harapiento» (Ramz. Xarrià; GaSoriano).

En fi la procedència mossàrab queda fermament corroborada en observar que aquest mot hagué de ser comú en altre temps amb les Illes; de tota manera «*péntol*: trozo» és encara eivissenc (PzCabr.), però també degué existir a la pagesia mallorquina, si bé allà n'han fet un femení, segurament per contaminació de *mica* i anàlegs: segons *AlcM* només s'usa a Inca i Manacor, i s'hi pronunciaria amb *è* tancada; però el cas és que AMAlcover va usar-lo sovint (accentuant amb *è*: «lo terrible era el sol, que queya sense una *péntola* d'ayre», «ni una *péntola* de originalitat» (BDLC XII, 1922, 282; 1921, 123).⁴ També allà s'usà *espentolar*, encara que *AlcM* ho ha grafiat *espartolar* i li ha atribuït, amb suspecta explicació etimològica, el significat de 'causar espant' (veg. la nota que ja he posat a l'ordre alfabètic).

Pèndul adj. 'que penja'; especialment substantivat per al pèndol d'un rellotge [S. XVII, *Rúbriques de Bruñiquer*; Lab. 1840]; però almenys tant com això s'usà el femení *pèndola* [Belv.] dit de la d'un rellotge de paret, que apareix repetidament en els escrits del Baró de Maldà (*Coll. B. V.*, 59, 75) i en Bosch de la Trinxeria (D_{Ag}); també ho sentit així a l'Alt Pallars (si bé l'informant de Ferrera ho deformava en *pindu-la*, que dubto que fos gaire més que una confusió per-